

לעילוי נשמת
הרה"ג ישראל ישראל בן
רבי משה פריינד זצ"ל
אבדק"ק סאסרעגען
נכד רבינו הגה"ק זצ"ל
חתן חתנו הרה"ג משה דוד
סופר זצ"ל
נעק"ד ט"ו סיון תש"ד הי"ד
תנצב"ה

פרי קודש היולאים

פר' בהעלותך תשפ"ב

בס"ד, גליון מס' 15

מתורתו ומורשתו של רבינו הגה"ק היילל זצ"ל
אבדק"ק סאסרעגען זי"ע

פר' בהעלותך

שלא לברוח ממקום חיותנו הוא התורה

ויסעו מהר ד' דרך שלשת ימים וארון פְּרִית ד' נסע לפניהם וגו' ויהי בנסע הארון וגו'

(במדבר י' ל"ג-ל"ה)

רצונכם שתעלו ליבשה ונדור אני ואתם כשם שדרו אבותי עם אבותיכם, אמרו לו אתה הוא שאומרים עליך פקח שבחיות לא פקח אתה אלא טפש אתה ומה במקום חיותנו אנו מתיראין במקום מיתתנו על אחת כמה וכמה, אף אנחנו עכשיו שאנו יושבים ועוסקים בתורה שכתוב בה (דברים ל' כ') "כי הוא חייך ואורך ימך" כך, אם אנו הולכים ומבטלים ממנה על אחת כמה וכמה וכו'".

וזהו שאחרי שכתוב "ויסעו מהר ד'" והיינו שבני ישראל ברחו מהר ד' כתינוק הבורח מבית הספר, כתיב "נו"ן הפוכה", כי "נון" היינו דגים בל' תרגום (כדלקמן י"א ה' וכן בבראשית א' כ"ו ועוד) והיינו שנהגו הפך הדגים שבמשלו של רבי עקיבא.

(ח"ב עמ' מ')

פי' רש"י, "עשה לו סימניות (נו"ן הפוכה) מלפניו ומלאחריו לומר שאין זה מקומו, ולמה נכתב כאן כדי להפסיק בין פורענות לפורענות וכו'".

נראה לפרש הרמז שיש בנו"ן הפוכה על פי מה דאיתא בגמ' (ברכות ס"א ע"ב) "פעם אחת גזרה מלכות הרשעה שלא יעסקו ישראל בתורה, בא פפוס בן יהודה ומצאו לרבי עקיבא שהיה מקהיל קהלות ברבים ועוסק בתורה, אמר ליה עקיבא אי אתה מתירא מפני מלכות, אמר לו אמשול לך משל למה הדבר דומה לשועל שהי' מהלך על גב הנהר וראה דגים שהיו מתקבצים ממקום למקום, אמר להם מפני מה אתם בורחים אמרו לו מפני רשתות שמביאין עלינו בני אדם, אמר להם

מזה שהתאוו תאוה נלמד שברחו מהר סיני כתינוק הבורח מבית הספר

ויהי בנסע הארון וגו'

(במדבר י' ל"ה)

ד"ר הי' לגנאי לומר שסרו מאחרי ד', והלא אפשר לדרשו לשבח שהרי כתב רש"י על מה שכתוב בהמשך "דרך שלשת ימים" - "מהלך שלשת ימים הלכו ביום אחד, שהי' הקב"ה חפץ להכניסם לארץ מיד", ונדרשו לשבח שנסעו מהר ד' ככוונה להיכנס לארץ ישראל במהרה.

אך לימד סופו על תחילתו, שהאספסוף התאוו תאוה, ומזה נלמד שגם בריחתם מהר סיני היתה לגנאי. ונמצא פורענות שני' מלמדת על הראשונה, ולכן מבאר תחילה את הפורענות השני'.

(ח"ב עמ' ט')

אמרו חז"ל (שבת קט"ז ע"א) עתידה פרשה זו שתיעקר מכאן ותכתב במקומה, ולמה כתבה כאן כדי להפסיק בין פורענות ראשונה לפורענות שנייה, פורענות שנייה מאי היא "ויהי העם כמתאוננים" (במדבר י"א א'), פורענות ראשונה "ויסעו מהר ד'" (במדבר י' ל"ג) ואמר רב חמא בר' חנינא שסרו מאחרי ד'. ויש לדקדק למה שואל ומבאר תחילה מהי פורענות שני' ורק אחר כך שואל ומבאר מהי פורענות ראשונה.

ונראה לתרץ, דלכאורה יש לדייק מנין שמה שכתוב "ויסעו מהר

"...ואולי אם המצא תמצא איזה דברי אגדה אשר ראוי לאמרם בשבילי, אולי אבנה גם אני בעבורכם..." (שם בהקדמה)

"וזאת באתי לרשום איזה ליקוטים למען ירוץ הקורא, ולאמר בשבילי איזה דבר בכל שבוע..." (קודש היולאים ח"א עמ' ז')

פרקי אבות

(פרק ב')

יתפלל שיתמלאו כל משאלותיו רק אם הם לטובה

אל תעש תפלתך קבע אלא רחמים ותחנונים לפני המקום ברוך הוא

(פ"ב מ"ג)

"אלא רחמים ותחנונים לפני המקום ברוך הוא", כי הוא לבדו יודע
מה טוב עבורך והוא ימלא משאלות לבך לטובה.

(ח"ב עמ' ס"ב)

הנה האדם שמתפלל ומבקש מהשי"ת את בקשתו אינו יודע מה
באמת טוב לו, ורק השי"ת הוא היודע למלא משאלות לבו לטובה.
לכן אמר התנא "אל תעש תפלתך קבע" להיות קובע מה טוב עבורך,

דברי התענוגים

מאת רבינו בנימין וואלף בן רבנו יואל זצ"ל רייכלס אב"ד שאפי, מח"ס "דברי התענוגים"

אבי אם אביו של רבינו הגה"ק זצ"ל

נערך ע"י הרב חיים יהושע זאב אורן הי"ו

'והאלקים יעננו בקול' - האם פירושו הרמת הקול או השוואת הקול

משה ידבר והאלקים יעננו בקול

(שמות י"ט י"ט)

צורך בהגבהת הקול של משה, לא מוכח מידי מכאן הדין שלא יגביה
המתרגם קולו יותר מהקורא.

והמהרש"א (חידושי אגדות שם) כתב, שלולי דברי התוס' יש לפרש,
דמשה היה הקורא, והקב"ה הוא המתרגם. שהרי משה לא היה קורא רק
בלשון הקודש שאין הכל מבינים בו, אבל דיבורו של הקב"ה היה בו
שבעים לשון, כדאמרין פרק רבי עקיבא (שבת פח.), כל דיבור ודיבור
שיצא מפי הקב"ה היה נחלק לע' לשונות, והיינו שהיה מתרגם לכל אחד
כפי הלשון שמבין, עכ"ל.

וביישוב הקושיא על פירוש רש"י (ע"ה"ת), "ל דבאמת כדי להשוות
את קולותיהם, לא היה צריך הקב"ה לעשות נס, להגביה קולו של משה,
אלא הקב"ה היה מנמיך ומשווה את קולו לקולו של משה. ושפיר דרשינן
'יעננו בקול', "בקולו של משה", שאין המתרגם רשאי להגביה קולו יותר
מן הקורא, אלא עליהם להשוות קולותיהם. ובפרט לפי המהרש"א,
שהקב"ה היה המתרגם, והנמיך כביכול את קולו, כקולו של משה.

אלא שהגבהת קולו של משה בדרך נס, היתה לצורך כדי להשמיע
לעם. אם כן, ממה שסייע הקב"ה להגביר את קולו של משה, אין סתירה
לדין של אין המתרגם רשאי להגביה קולו, ויליף הגמרא לימוד זה שפיר'.

(דברי התענוגים פרשת יתרו אות קמב)

'ויהי קול השופר הולך וחזק מאד משה ידבר והאלקים יעננו בקול'.
פירש רש"י, כשהיה משה מדבר ומשמיע הדברות לישראל, שהרי לא
שמעו מפי הגבורה אלא 'אנכי' ו'לא יהיה לך', והקב"ה מסייעו לתת בו
כח להיות קולו מגביר ונשמע.

הרי שפירש 'יעננו בקול' על הרמת הקול, ולכאורה פירושו נגד
סוגיית הגמרא (ברכות מה.), אמר רבי שמעון בן פזי, מניין שאין המתרגם
רשאי להגביה קולו יותר מן הקורא, שנאמר 'משה ידבר והאלקים יעננו
בקול'. שאין תלמוד לומר 'בקול', ומה ת"ל 'בקול', בקולו של משה. תניא
נמי הכי, אין המתרגם רשאי להגביה קולו יותר מן הקורא, ואם אי אפשר
למתרגם להגביה קולו כנגד הקורא, ימעך הקורא קולו ויקרא, ע"כ. וכתבו
שם התוס' בשם רב אלפס, שמסתמא משה בכל כחו היה עונה כדי
להשמיע קולו לכל העם, אבל הקב"ה לא היה צריך להרים קולו, שהרי
לא היה מדבר אלא למשה לבד. ואפילו הכי היה מגביה קולו, כדי שלא
יהא קולו של משה, המתרגם, רם יותר מקולו של הקב"ה שהיה קורא,
עכ"ל. נמצא שלפי הגמרא, הפירוש 'והאלקים יעננו בקול' הוא השוואת
קולו של הקב"ה לקולו של משה, כדי ששמעו שהיה המתרגם לא יגביה
קולו יותר מהקורא שהוא הקב"ה, ע"ש. אבל לרש"י -] שמפרש, שהיה

1 נראה לבאר את כוונת תירוצו של רבינו זצלה"ה, דהנה הרמב"ם פסק בשני
מקומות את ההלכה שאין המתרגם רשאי להגביה קולו יותר מהקורא. לגבי
המתרגם של קריאת התורה, כתב הרמב"ם (פ"ב מהל' תפילה ה"א), אין הקורא
רשאי להגביה קולו יותר מן המתרגם, והמתרגם לא יגביה קולו יותר מן הקורא.
ולגבי התורגמן של החכם הדורש לפני הציבור כתב (פ"ד מהל' תלמוד תורה ה"ג), ולא
יגביה הרב קולו יותר מקול המתרגם, ולא יגביה המתרגם קולו בעת ששואל את
הרב יותר מקול הרב, עכ"ל. וביאר הכסף משנה (בהל' ת"ת שם), דמושמע דבעת
שהתורגמן מדבר לעם, הרשות בידו להגביהו. והביאו הפרי מגדים בהל' קריאת
ס"ת (או"ח סי' קמ"א) וז"ל, והוי יודע, דהא דאין המתרגם מגביה יותר מקורא,
[- היינו דוקא] באין צורך. כמו בקריאת ספר תורה, שהקורא קורא שישמעו העם

ויוצאין בה, וא"כ אין צורך למתרגם להגביה. אבל בתלמוד תורה, הדורש לוחש
והמתרגם מגביה מה דאפשר, עכ"ל.
ואם כן, זהו תירוצו של רבינו על קושייתו, שפירוש רש"י אינו כסוגיית הגמרא.
כי למתרגם העומד בין הרב לתלמידים יש שני תפקידים, הא', לשאול את הרב,
והב', להשמיע לעם. ודרשת הגמרא, 'והאלקים יעננו בקולו' בקולו של משה, היה
זה בשעה ששאל משה את הקב"ה, כשהיה צריך להבין את הדברים, והשיב לו
הקב"ה בהשוואה 'בקולו של משה'. ואילו רש"י מפרש את הפסוק באופן שמושה
היה מדבר להשמיע לישראל, ומשום הצורך להשמיע לעם מותר לתורגמן להגביר
את קולו. וזהו שכתב רבינו, "ויליף הגמרא לימוד זה שפיר", אין כוונתו שרש"י
מפרש כמו הגמרא, אלא שלחכה אין סתירה בין פירושו לפירוש הגמרא.

לקבלת הגליון בעז"ה מידי שבוע, וכן לקבלת גליונות קודמים

נא לשלוח בקשה לכתובת: Kodesh.Hillim@gmail.com

כמו"כ כל מי שיכול להעשיר ברעיונות ומאמרים וכדו' למטרות הגליון נא לשלוח לכתובת הנ"ל.